

SHRI MATA MANSA DEVI SANASKRIT MAHAVIDHAYALA, PANCHKULA

Lesson plan (Session 2023-24) EVEN SEMESTER

Name of Teacher: डॉ० राजेश्वर कौशिक
Designation: Ex. Lecturer
Subject/Paper: पद्य काव्य तथा रूपक
Class: विशारद-1

Sr. No.	Month	Topics to be covered
1.	January	पद्य काव्य तथा रूपक ३ कवि परिचय, पाठ्य- प्रकरण, कुमारसम्भवम् पंचम सर्गस्य सारः।
2.	February	भास का काल और कृतिव तथा भास के नाटक, भास की शैली, नाटक का नाम भास के श्रेष्ठ वर्णन।
3.	March	कुमारसम्भवम् - शिवजी तथा पार्वती जी का चरित्र- चित्रण। नाट्यकला, नाटक के प्रकार इत्यादि।
4.	April	प्रदत्तकार्यम् आन्तरिक परीक्षणम् शास्त्र सम्बन्ध संगोष्ठी
5.	May	

*Two assignment and one unit test will be taken as per schedule.

Incharge

SHRI MATA MANSA DEVI SANASKRIT MAHAVIDHAYALA, PANCHKULA

Lesson plan (Session 2023-24) ODD SEMESTER

Name of Teacher डॉ० राजवीर कौशिक
Designation Ex. Lecturer
Subject/Paper पद्य काव्य तथा रूपक
Class - विद्यार्थ - I

Sr. No.	Month	Topics to be covered
1.	July	कालिदास : कुमारसम्भव - पंचम सर्ग राङ्गिणी (प्रकाशक - राष्ट्रीय अनुसंधान और प्रशिक्षण परिषद्, नई दिल्ली)
2.	August	कवि परिचय, भाषा शैली, चरित्र-चित्रण नाट्यकोशक आदि।
3.	September	संस्कृत नाटक की विशेषताएँ, नाटक के तत्व, नाटककला तथा नाटककारः एक प्रकारण इत्यादि।
4.	October	भासः - स्वप्नवासवदत्त महाकवि भास का परिचय, भास जी के नाटक
5.	November	प्रदत्तकार्यम् आन्तरिक परीक्षाम् शास्त्र सम्बन्ध-व्यसंगोष्ठी

*Two assignment and one unit test will be taken as per schedule.

Incharge

SHRI MATA MANSA DEVI SANASKRIT MAHAVIDHAYALA, PANCHKULA

Lesson plan (Session 2023-24) ODD SEMESTER

Name of Teacher DR. RAJIBIR

Designation Ext. Lec

Subject/Paper वेद एवं लौकिक संस्कृत साहित्य का इतिहास

Class त्रिमास्य II वर्ष

Sr. No.	Month	Topics to be covered
1.	July	लक्ष्मीदेवि देवता चर्चा एवं मन्त्र व्याख्या ।
2.	August	वेदी छन्द, वैदिक व्याकरण, पद-पाठ समूह चर्चा, अथर्वानुष्ठान
3.	September	लौकिक संस्कृत साहित्य का इतिहास रामायण महाकाव्य और महाभारत पुराण
4.	October	आलोकस्य, भवभूते, श्री हर्ष, दण्डी विष्णु शर्मा, विशाखा दत्ता, माधव काव्य परिचय एवं रचना परिचय ।
5.	November	महाकाव्य एवं नाटक परिचय पुराणः अथर्वशास्त्र, काण्व, जयदेव, नारायणपाण्डे परिचय एवं रचना काव्य ।

*Two assignment and one unit test will be taken as per schedule.

Incharge

SHRI MATA MANSA DEVI SANASKRIT MAHAVIDHAYALA, PANCHKULA

Lesson plan (Session 2023-24) EVEN SEMESTER

Name of Teacher: Dr RAJBIR

Designation: Asst. Lec

Subject/Paper: वेद एवं संस्कृत साहित्य का लौकिक इतिहास

Class: विशारद II वर्ष

Sr. No.	Month	Topics to be covered
1.	January	आग्नि सूक्त मन्त्र व्याख्या, आग्नि मूर्त्त अर्घ्य धन्व शान, एवं देवता ।
2.	February	इन्द्र सूक्त मन्त्र व्याख्या, इन्द्र देवता चरित्र- चिराज, धन्व, अर्घ्य, इन्द्र पायवाच्यरु
3.	March	उषा सूक्त मन्त्र व्याख्या वह्ना लज्जुपरिहा आयोजन संस्कृत-यज्ञी
4.	April	शुक्लयाज्यज्ञ एवं विश्वविद्यालय परीक्षा
5.	May	विश्राम

*Two assignment and one unit test will be taken as per schedule.

Incharge

1.	January	<p>नाट्यम् काव्यशास्त्रञ्च , रघुवंशम् - प्रथम सर्गः काव्यप्रकाराः (द्वितीय - तृतीय - उल्लासौ) काव्यप्रयोजनं, काव्यहेतु, लक्षणा, अमिथाशक्ति। राजा दिलीपस्य चरित्र चित्रण</p>
2.	February	<p>काव्यप्रकाराः (चतुर्थोल्लासः) दशरूपकम् (द्वितीय प्रकाराः) नायक - नायिका भेदाश्च प्रकार, उरुमङ्गम् (सम्पूर्णम्)</p>
3.	March	<p>पञ्चाङ्गपरिचयः, इष्टकालसाधनम्, अग्नीष्टस्थानस्य सूर्योदयसाधनम्, चालनम्, ग्रहस्पष्टीकरणम्, भयात् - भ्रमोत्साधनम्, पलभासानम्, लंकोदयमानमि, लग्नसाधनम्, नतसाधनम्, दशमलग्नसाधनम्, स्वोदयमानानि।</p>
4.	April	<p>प्रदर्तकार्यम् आन्तरिक परीक्षणम् उपस्थिति</p>
5.	May	

SHRI MATA MANSA DEVI SANASKRIT MAHAVIDHAYALA, PANCHKULA

Lesson plan (Session 2023-24) ODD SEMESTER

Name of Teacher डॉ० राजबीर कौरिक

Designation Ex Lecturer

Subject/Paper साहित्यशास्त्रं काव्यञ्च (साहित्यम्) ज्योतिषशास्त्रस्य प्रारम्भिकम्

Class शास्त्री I

Sr. No.	Month	Topics to be covered
1.	July	साहित्यशास्त्रस्य परिचयः - (विभिन्न आचार्याणाम्) साहित्य शास्त्र का परिचय, काव्यप्रकाराः (प्रथमोल्लासः)
2.	August	काव्यप्रयोजनम्, काव्यहेतुः, काव्यस्वरूपम्, काव्यभेदाः इत्यादयः।
3.	September	रघुवंशमहाकाव्यम् - प्रथमसर्गः सम्पूर्णम् रघुवंशस्य रचयिता कालिदासः जीवन परिचयः रचनाकाल, जीवनकाल इत्यादयः।
4.	October	वारनामानितः - राशीनां नामानि पर्यन्तम्। चन्द्रगणितः - तिथिगणितान्तविचारपर्यन्तम् अमृतसिद्धियोगतः - कालयोगपर्यन्तम्। योगिनीवासविचारतः - ग्रहाणां विशेषदृष्टिविचारपर्यन्तम्। गर्भाधानमुद्घर्तनः - अग्निजिन्मूहुर्तपर्यन्तम्।
5.	November	प्रदत्तकार्यम्। आन्तरिकपरीक्षणम्। उपस्थिति।

*Two assignment and one unit test will be taken as per schedule.

Incharge

SHRI MATA MANSA DEVI SANASKRIT MAHAVIDHAYALA, PANCHKULA

Lesson plan (Session 2023-24) EVEN SEMESTER

Name of Teacher: डॉ० राजबीर कौशिक

Designation: Ex Lecturer

Subject/Paper: लौकिकसाहित्येतिहास तथा नाट्यसाहित्यम्

Class: शास्त्री II

Sr. No.	Month	Topics to be covered
1.	January	लौकिकसाहित्यस्य सामान्य परिचयः उद्भवः, विकासश्च प्रमुखनाट्यकाराः (मासः, कालिदासः, शूद्रकः, श्रीहर्षः, भट्टनारायणः, विशाखादत्तः, भवभूतिश्च
2.	February	काव्यसाहित्यस्य परिचयः (प्रमुख काव्यानां कवीनाञ्च परिचयः) अश्वघोषः, कालिदासः, भारविः, माघः, श्रीहर्षश्च । अमिञ्जानशाकुन्तलम् - प्रथमोऽङ्कः
3.	March	गद्ययुक्तकाव्यानां परिचय (दण्डी, बाणभट्टः, अम्बिका-दत्तव्यासः, विक्रमभट्टः, हरिश्चन्द्रः, सोमदेवसुरि विल्लोरामा, सोमदेवश्च । अमिञ्जानशाकुन्तलम् - द्वितीयोऽङ्कः तथा तृतीयोऽङ्कः
4.	April	अमिञ्जानशाकुन्तलम् - चतुर्थोऽङ्कः प्रदत्तकार्यम् आन्तरीकपरीक्षाम् शास्त्रसम्बन्धसंगोष्ठी
5.	May	

*Two assignment and one unit test will be taken as per schedule.

Prasanna

Incharge

SHRI MATA MANSA DEVI SANASKRIT MAHAVIDHAYALA, PANCHKULA

Lesson plan (Session 2023-24) ODD SEMESTER

Name of Teacher डॉ० राजेश्वर कौशिक

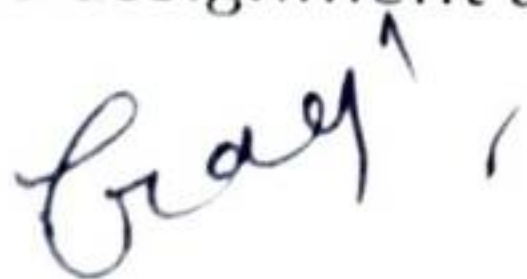
Designation Ex Lecturer

Subject/Paper ज्योतिषम् (कौशलसम्बन्धितम्) जन्मकुण्डली-निर्माणम्, साहित्यशास्त्रम्

Class शास्त्री II

Sr. No.	Month	Topics to be covered
1.	July	साहित्य दर्पणः विश्वनाथकविराजकृतः (प्रथमः च द्वितीय परिच्यौदः) काव्यप्रयोजनं, काव्यलक्षणं ध्वनिकाव्यलक्षणं, रसात्मककाव्य
2.	August	लक्षणा प्रकारा, व्यञ्जना अभिव्याशक्ति नियामक शब्दस्य अर्थस्य संयोगाद्, आर्थी- व्यञ्जना, संश्लेषा च साध्यवसाना लक्षणायाः
3.	September	लौकोदयमानानि, स्वोदयमानानि, लग्नसाधनम्, नतसाधनम्, दशमलग्नसाधनम्, ससन्धिवद्वा दशभाव- साधनम्, विशेषकवल साधनम्, अन्तर्दशा साधनम् विशेषतरी दशसाधनम्।
4.	October	पञ्चाङ्ग-परिचय, इष्टकालसाधनम्, अश्लीष्टस्थानस्य सुयोदयसाधनम्, चालनगतदृष्टीकरण, मयातमयोग- साधनम् चन्द्रस्पष्टीकरणम्, अयनांशज्ञानम्, पक्षमा- ज्ञानम्, चरखण्डसाधनम्।
5.	November	आंतरिकपरिष्कारम् शास्त्रसम्बन्धसंगोष्ठी शास्त्रपरिष्कारं प्रदत्तकार्यम्

*Two assignment and one unit test will be taken as per schedule.

Incharge

SHRI MATA MANSA DEVI SANASKRIT MAHAVIDHAYALA, PANCHKULA

Lesson plan (Session 2023-24) EVEN SEMESTER

Name of Teacher: डॉ० राजेश्वर कौशिक

Designation: Lecturer

Subject/Paper: नाट्यसाहित्य

Class: Shastri III

Sr. No.	Month	Topics to be covered
1.	January	नाटक(प्रकरण) १ मृच्छकटिकम् महाकवि शूद्रक का जीवनकाल, उनकी रचनाएँ तथा उनकी साहित्यिक विशेषताएँ।
2.	February	चार उद्यत तथा वसन्तसेना का जीवन परिचय, काव्य के प्रकार, नाटक के अंश, राजा आर्यक का चरित्र चित्रण।
3.	March	राजा पालक तथा शिकार का चरित्र-चित्रण मृच्छकटिक का रूपतत्व, रचनाकाल, रस, कथावस्तु, शर्विलक का चरित्र, प्रथम, II का सार
4.	April	प्रदन्तकायम् आन्तरिक परीक्षणम् शास्त्रसंस्कृत संगोष्ठी उपस्थिति
5.	May	

*Two assignment and one unit test will be taken as per schedule.

Incharge

SHRI MATA MANSA DEVI SANASKRIT MAHAVIDHAYALA, PANCHKULA

Lesson plan (Session 2023-24) ODD SEMESTER

Name of Teacher डॉ० राजबीर कौशिक

Designation Ex (रचना)

Subject/Paper काव्यसाहित्य (महाकाव्य)

Class Shastri III

Sr. No.	Month	Topics to be covered
1.	July	काव्यसाहित्य (महाकाव्य) - शिशुपालवधम् महाकवि माण्डव्य का जीवन परिचय, रचनाएं तथा साहित्यिक विशेषताएं।
2.	August	शिशुपालवधम् के प्रथम सर्ग का सार, नारद जी धरती पर आगमन का सार, शिशुपाल के अर्थ संबंधी विशेषताएं।
3.	September	शिशुपालवधम् के द्वितीय सर्ग का सार उनकी विशेषताएं इत्यादि।
4.	October	काव्यालङ्कारसूत्राणि - साहित्य विशेषाध्ययन प्रथम, द्वितीय तथा तृतीय अधिकरण बान्धव संकरण।
5.	November	प्रदत्तकार्यम् आन्तरिक परीक्षणम् उपस्थिति

*Two assignment and one unit test will be taken as per schedule.

Incharge

पञ्चाङ्गम् इष्टकालसाधनम् चालनम्,
ग्रहस्पष्टीकरणम्, भयातमभोगश्च।

चन्द्रस्पष्टीकरणम्, अयनांशसाधनम्, पलमास्त्रानम्
परखण्डानयनम् लङ्कोदयमानम्, स्वोदय-
साधनम्।

लग्नसाधनम्, दशमलग्नसाधनम्, ससन्धि-
द्वादशमावसाधनम्।

षड्वर्गविचारः - होरा, द्रष्टकाणः, समभांशः, नवभांशः
द्वादशांशः त्रिंशांशः। ग्रहमेत्री, उत्पत्नीयाः।

ग्रहाणां बालादि - अवस्थाः, दीप्तादि, अवस्था
पारिभाषावगच्छिन्।

Sr. No.	Month	Topics to be covered
1.	January	विशौत्तरी महादशा, जन्मनक्षत्रानुसारं दशाज्ञानम्, सूर्यादि- ग्रहाणां दशावर्षाणि भुक्तमोग्यदशासाधनञ्च। योगिनी अन्तर्दशा-साधनम्। प्रत्यन्तर्दशासाधनम्, सूक्ष्मदशासाधनम्, प्राणदशासाधनम् चरदशासाधनं फलञ्च।
2.	February	महादशाफलविचारः, अन्तर्दशाफलविचार प्रत्यन्तर्दशाफल- विचारः, सूक्ष्मदशाफलविचारः, प्राणदशाफलविचारश्च। लघुपाराशरी श्लोकाः 1-15, मुहुर्त्तरास्त्रम्, रवियोगः सर्वथिसिद्धियोगः वर्ज्यकाल गुणिकादि - अशुभमुहूर्त्तश्च। भद्राविचारः, युगादितिथयः नक्षत्राणां, होमादृतिः अग्निवासः।
3.	March	अन्नप्राशयम्, गृहप्रवेश, यात्रा, राजामिषेकार्थं, नामा- करणम्, विद्यारम्भः, क्रयविक्रय, नामाङ्कनम्, बीजपवन, ध्यान्यर्चयेदन, सत्यरौपण - ध्यान्यस्थापन क्षयमाप्ताः अधिमासाश्च, प्रश्नकुण्डल्याः विचारः भाषाप्रवेशः पाठ-2-24) भाषाप्रवेश (28-40) भाषाप्रवेश -2 (पाठ-2 0)
4.	April	आन्तरिकपरीक्षणम् / प्रदत्तनियतकार्यम् शास्त्रसम्बन्धसंगोष्ठी उपस्थिति।
5.	May	